

Att vara alkoholisthustru

Sigurd Dvoretzky

MAJ-BRITT INGHE—
ROBERT OLIN

Alkoholisthustrur

Tiden/Folksam 1970 157 sidor

Syftet med undersökningen har varit att mera i detalj studera den sociala och medicinska situationen för kvinnor i relativt långa äktenskap, där mannen missbrukar alkohol. Undersökningen har delvis framsprungit ur Inghe och Inghe's studier, redovisade i *Den ofärdiga välfärden*. Man har även velat pröva en del av de vanliga hypoteserna om vilka kvinnor, som gifter sig med alkoholister.

Det är endast en deskriptiv studie, och författarna gör inte anspråk på att kunna generalisera sina resultat. Materialet omfattar således endast 92 fall från en kommun i Storstockholm. Männerna var i genomsnitt 51 och kvinnorna 50 år; majoriteten var mellan 40 och 65 år. Makarna har varit samboende i minst 5 år. Hela 75 % hade dock varit gifta 15 år eller mer. Mannens alkoholmissbruk är i någon form registrerat hos nykterhetsvårdande organ (informationsbyrån och/eller nykterhetsnämnden).

Informationer hämtades via intervjuer, formulär och registerdata. — En social intervju gjordes av den typ, som beskrivs i Jonsson—Kälvesten: 222 Stockholmspojkar. Den belyser bl. a. attityder till den egna uppfostran, till äktenskapet och till kontakter med släktingar, grannar och vänner. — Via ett frågeformulär insamlades medicinska data för bedömning av mannens alkoholvanor, mannens och hustruns sjukdomsperioder etc. — Via re-

gisterhandlingar fick man uppgift om t. ex. familjens inkomst, socialhjälp, intagning på psykiatrisk klinik och kontakt med psykisk barna- och ungdomsvård. — De flesta intervjuer genomfördes vintern och våren 1968. — Undersökningsresultaten jämförs framför allt med Jonsson—Kälvestens rörande den psykiska hälsan hos en normalgrupp i Stockholm och med Jonssons studie av Skå-barnen, deras föräldrar, far- och morföräldrar.

Sociala förhållanden

De intervjuade männen och kvinnorna var inte födda utom Stockholm i högre utsträckning än i ett normalmaterial. De alkoholmissbrukande män, som vuxit upp i Stockholm, hade alkoholmissbrukande föräldrar oftare än dem, som vuxit upp på annan ort. Den sistnämnda gruppen hade det fattigare som barn. Uppväxt i irreguljär familj var vanligare i den intervjuade gruppen (liksom i Skå-gruppen) än i ett normalmaterial. (Irreguljär innebär både ofullständig familj på grund av skilsmässa och dödsfall.)

I Jonssons undersökning var det många föräldrar, som sade, att de fått en övervägande sträng fostran. Inghe—Olin fann, att alkoholhustrurna i regel blivit toleranta fostrade.

Varken männen eller kvinnorna hade i regel någon utbildning utöver folkskolan, men kvinnor-

na hade klarat sig bättre i skolan i fråga om prestationer och relationer till lärare och kamrater.

De flesta män och kvinnor i intervjugruppen hade ringa yrkesutbildning. Däremot var förvärvsintensiteten hög bland hustrurna. Detta var bl. a. en följd av att mannens pengar inte räckte till eller att de gick till sprit. Trots hustruns förvärvsarbete räckte ibland pengarna inte till. Man fick gå till socialnämnden. De största svårigheterna att få ekonomin att gå ihop förekom i familjer med små barn. Då kunde hustrun i regel inte förvärvsarbeta så mycket. Kvinnorna hade ofta ett okvalificerat, tungt arbete med obekväma arbetstider, men de tyckte dock i regel om sitt arbete. Det gav dem nämligen en välkommen kontakt med andra människor.

Bostadsförhållandena var i regel goda (ingen utpräglad trångboddhet; genomsnittlig utrustning etc.). Många betonade dock, att det varit sämre tidigare.

Föräldrarna hade olika uppfattningar om hur eniga de var om barnens fostran. 10 % av männen mot endast 1,4 % av kvinnorna ansåg nämligen, att de var helt eniga och att de medvetet överensstämde i sin fostran. Det är ju välbekant, att oenighet mellan föräldrar är till skada för barnens psykiska utveckling. Detta bekräftar i denna undersökning. Fler barn än från normalfamiljer hade nämligen

kommit i kontakt med barnavårdsnämnd eller den psykiska barn- och ungdomsvården.

Hälsotillstånd

Över hälften av männen förklarade, att de led av någon sjukdom eller skada av kronisk art; vanligen rygg/led- eller extremitetsskador.

Kvinnornas hälsotillstånd var i regel bättre än männens. Således uppgav 70 % av kvinnorna, att de inte hade någon kronisk sjukdom eller skada. Det är dock värt att lägga märke till att 71 % av kvinnorna uppgav, att de led av trötthet.

Även den psykiska hälsan var bättre hos kvinnorna än hos männen. Således sade hälften av männen, att de varit vårdade på psykiatriskt sjukhus mot endast 10 % av kvinnorna. Däremot hade 69 % av kvinnorna någon gång känt sig djupt deprimerade. Personlighetsbeskrivningen av kvinnorna överensstämmer inte med den vanliga av alkoholisthustrun som t.ex. starkt hysteroid eller masochistisk.

Alkoholmissbruket

Det framkom stora skillnader på denna punkt mellan männens och kvinnornas utsagor. Enligt männen hade det i genomsnitt gått 10 år mellan början av alkoholmissbruket och den första kontakten med nykterhetsvårdande organ; enligt hustrurna 15 år. Hälften av männen uppgav, att de inte hade några svårigheter att sluta dricka, när de en gång börjat, medan endast 20 % av hustrurna hade den uppfattningen. 53 % av kvinnorna sade, att mannen brukade hålla på minst en vecka, innan han slutade dricka. Endast 23 % av männen men hela 75 % av kvinnorna sade, att mannen brukade bli våldsam, när han druckit sprit.

Familjelivet

Man försökte i enlighet med Jonsson—Kälvestens modell få en uppfattning om graden av harmoni i äktenskapet. Även härvidlag var det stora skillnader mellan männens och hustrurnas uppfattning. 70 % av kvinnorna mot endast 34 % av männen klassade sitt äktenskap som mer eller mindre disharmoniskt. Kvinnorna klagade vanligen över, att de kände sig försummade och att männen inte skötte sin hygien, åtminstone inte under alkoholperioderna. Medan endast ett fåtal kvinnor upplevde det sexuella samlivet med mannen som tillfredsställande, var det hela 66 % av männen, som tyckte, att det var tillfredsställande. De flesta kvinnorna ansåg, att mannens alkoholvanor var den faktor, som framför allt skadade det sexuella samlivet. Över hälften av kvinnorna skulle vilja bryta sig loss ur äktenskapet, om de själva kunde få hjälp och vägledning och garantier för att mannen skulle klara sig hjälpligt.

I ett vanligt äktenskap väger enligt Jonsson—Kälvesten båda makars ord lika tungt. I alkoholistäktenskapen är dominansmönstret ett annat. Hustruns ord vägde tyngst i 44 % enligt både mannens och hustruns uppfattning. (Motsvarande siffror var 12 % och 18 % i Jonsson—Kälvestens undersökning.)

I avhandlingen om Skå-barnen framkom talrika konflikter mellan dessas föräldrar och släktingar och grannar. I Inge—Olins undersökning var förhållandet delvis ett annat. 75 % av kvinnorna och 71 % av männen såg den egna släkten som en tillgång. 22 % av kvinnorna och 16 % av männen hade dock konflikter med kontrahentens släkt. Gentemot grannar o.d. levde man dock isolerat. Främst var det hustrun, som saknade kontakter utanför hemmet. I den mån ma-

karna hade umgänge utanför hemmet, hade i regel mannen sitt och hustrun sitt. Det var även dåligt beställt med makarnas gemenskap. Således uppgav 68 % av kvinnorna och 40 % av männen, att de inte hade några gemensamma intressen. Inte mer än 45 % hade tillbringat den senaste sommarens semester tillsammans med den övriga familjen.

De undersökta familjerna kan betecknas som multiproblemfamiljer. Närmare 85 % hade således varit i kontakt med minst tre av följande samhällsorgan — social-, barnavårds-, nykterhetsnämnd, informationsbyrån, psykisk barn- och ungdomsvård och mentalvård. Familjerna framförde mycken kritik mot samhällets hjälpåtgärder för alkoholmissbrukare. Man kritiserade i regel inte enskilda tjänstemän utan systemet som sådant. Institutionerna upplevdes som byråkratiska, opersonliga och passiva. Kritiken var starkare, ju svårare alkoholproblem mannen hade.

Slutkommentar

Författarna slutar med att påpeka behovet av ytterligare forskning. Man behöver t.ex. studera kvinnor i alkoholistäktenskap, som slutat med skilsmässa redan efter några få år. Vidare behövs prospektiv forskning, där man under lång tid kan observera alkoholmissbrukets verkningar på familjen, de sociala förhållandena, den kroppsliga och psykiska hälsan etc. Det kan öka möjligheterna till målinriktad och långsiktig behandling och till preventiva åtgärder.